

Egy hely, ahol mindenki elfér

Átrium Film – Színház

Tizenkét évi Csipkerózsika-álmom után felébredt Buda legpatinásabb mozija, az Átrium. Miután rendbe hozták, és a lehetőségekhez mérten visszaállították eredeti belső terének szépségét, új szerepet kapott: Buda egyik kulturális olvasztótégelye lett. Mozi, színház, közösségi színtér, a helyi civilek otthona, reggeltől estig nyitott kapukkal váró, otthonos hely nyílt a Margit körút közepén.

Az ötlet nem új, de csak a mai városi élethez igazítva lett ismét életképes. A 19. század végi, 20. század eleji budapesti kávéházak hasonló nyitottsággal fogadták be a kultúra művelőit és rajongóit: kabarék, filmvetítések, előadások, szerkesztőségi ülések zajlottak a New Yorkban, a Japánban és a többi, nyüzsgő forgalmat bonyolító kávéházban. A november végén megnyílt Átrium Film-Színház modellértékű jelenség. Továbbbörökíti mindazt, ami a legendás kávéházi életből ma is érvényes, és ötvözi a romkocsmák, filmklubok, alternatív játszóhelyek, art mozik, informális találkozóhelyek közönségének elvárásaival. Tehát van remek kávé, film, színház, tánc, koncert, videóteka, van hírlevél és klubnap, ráadásul könnyen lehet tájékozódni a heti beosztásban: hétfő a zene, kedd a tánc, szerda a film napja, a következő négy este a színházé.

Az Átriumot a Merlin Színházat korábban működtető Angol Nyelvű Színház Közhasznú

Próba a beszerelt színpadon

Alapítvány befektetői köre vásárolta meg. Elképzelésük alapján a fennmaradást – a függetlenségen túl – az biztosítja, hogy több lábbon áll. Ennek szellemét követve lesz angol nyelvű produkció, saját és befogadott színházi előadás – állandó partnerként hívják Pinter Béla társulatát, a Fortét, Bozsik Yvette, Pataky Klári és Batarita csapatait, a Maladypét, a HOPPartot és a Kaposvári Egyetemet –, de lesz némafilmklub, kortársdráma-kerekasztal, dzsessz, irodalom és táncház is. Még a budai kerületek civilszervezetei és a környékbeli iskolák is helyet kapnak itt kulturális programjaikhoz.

Az ötlethez persze kell a mozi múltja, hangulata, kisugárzása, a hozzá kötődő sok évtizedes személyes emlék, és nem lényegtelen az a szerep sem, amit a város történetében évtizedeken át betöltött. S mindenekelőtt maga a hely, a modernista építészet egyik legsokoldalúbb tehetségének, Kozma Lajosnak az álma egy világáros bulvárvárává duzzadó Margit körútról, ami 1934-ben még inkább tűnt falusi főutcának, mint a híd túloldalán lévő Szent István körút méltó folytatásának. A budai „körút” mentén a barokk kori földszintes lakóházakból folyton átalakított, bővített épületek egy ekkor kiadott házadó-mentességi rendelet nyomán viharos gyorsasággal tűntek el. Helyükön kiépült egy sokemeletes, impozáns bérházsor, többnyire a Bauhaus szellemében, korszerű szerkezetekkel és anyagokkal, melyek a kor legmodernebb szemléletű lakásait kínálták. (Néhány megmaradt lépcsőház gazdag formavilágán, letisztult ízlésén még ma, hetven évvel később is elámulunk.)

Az Átrium-házat az ugyanilyen nevű lakásszövetkezet építtette, tervezését jó érzékkel bízták a szecessziótól induló egykori Kós Károly-ta-

A régi vetítőgépek

nítványra, az építész-belsőépítész Kozma Lajosra. Egyik legszebb műve éppen a hétemeletes Átrium-ház, aminek két alsó szintjét foglalta el Buda első, kifejezetten mozinak épült intézménye. Az Átrium-ház a harmincas években újdonságnak számító acélváz szerkezettel készült, könnyűfém profilos szalagablakai szépen harmonizáltak a mozi bejárata fölé kinyúló üveg előtetővel és a fémbetűs felirattal. A mozi előcsarnokában a fekete, a fehér és a narancs szín uralkodott, a márványmozaikkal vagy tükrökkel burkolt oszlopok, az art deco lámpatesetek és a krómozott fémszerkezetek a büfé és a plakátkeretek körül a modern térformálás nagyvonalúságát hirdették. A nézőtér fölött, a mennyezet közepén ovális fényforrás pompázott, ez még a vetítések alatt is tejfehér színben tündökölt, az ezt övező szellőzőgyűrűk kékes fénye fölerősítette, megkettőzte a mozgókép varázslatát. A nézőtér akusztikai kialakítása az 1928-ban hozott filmtörvény sztenderdjét követte tökéletes minőségben: utóengése még egy színházteremtést sem érte el.

A háború csúnyán elbánt a Margit körúttal, a mozit sem kímélte; de még többet rombolt az ostrom alatt ide rögtönzött mészárszék és lóvágóhíd. 1945 után két év – és a környékbe-

Fotók: szji

Fotó: Barakonyi Szabolcs

A mozivászon előtt kiürített hely a színpad beépítéséhez

Ideiglenes vezérlőpult a raktárnak is használt erkélyen

liek kétkezi munkája – kellett hozzá, hogy az egyetlen budai szórakozóhely újra megnyíljon, de már Május 1. mozi név alatt. A mozi mindig telve volt, több nemzedék itt feszengette végig a szalonképesnek ítélt szovjet filmeket, és később itt tört be Budára a Nyugat lehelete is a Hairrel, Rambóval meg a többiekkel. Budapest tíz legjobb mozija közé tartozott, a nyolcvanas években itt rendezték meg a Filmszemle vetítéseit. (Lehetetlen nem szóvá tenni: 1965 óta idén először marad el a Magyar Filmszemle...) Az 1970-es években védetté nyilvánították az épületet. 1990-re elkészült egy belső felújítás Jánossy Péter tervei szerint, megőrizve a mozi sok eredeti értékét – már ami a költségekbe belefért. 2001-ben vetítettek itt utoljára, ekkor a tulajdonos Budapest Film visszaadta a mozit a fővárosnak – ettől kezdve egészen tavaly novemberig üresen, elhagyatva állt, míg a sajtóban sorra jelentek meg a mozivédők harcos vádbeszédei.

Végül napra pontosan 77 évvel az Átrium megnyitója után, 2012. november 26-án ismét lett Budának Átriuma. A megvásárlás után felújításra maradt kb. 50 millió forint nagyjából az újrafestésre volt elég. Leszedtek minden design elemet, ami 1936 óta került ide, és sok

önkéntes segítségével alapos nagytakarítást végeztek. A 300 főt befogadó moziterembe bekerült egy mobil színpad, és szerepet kapnak a kisebb terek, beugrók és a karzat. Technikai szempontból a mozi-színház változat komoly kihívásokat állított a csapat elé. Az alapítvány a Merlin Színház teljes technikai felszerelésével rendelkezett, de az Átrium ház műemléki védettsége még a kisebb beavatkozásokat sem engedte, így egyedi megoldásokat kellett alkalmazni. Az egykori vetítővásznat, amire valamikor falfestékkel rápancsoltak, és így a felülete roncsolódott, eltávolították; a filmeket most egy egyszerű vászonra vetítik. A másfél méter mély színpad is kikerült alóla, a helyére 80 cm magas mobil színpad került. Mivel zsi-

nórpadról vagy díszlethúzókról a műemléki védettség miatt szó sem lehetett, a színpad fölé egy négy lábon álló Milos világítási truss hidvázat szereltek, ez hordozza a lámpaparkot. Amikor egy előadás megkívánja, a truss rácsos tartóit, oszlopait feketébe burkolják, így nem zavarja a látványt. A hidakon felszerelt motorikus fényvetőkhöz – szükség esetén – speciális világítási eszközöket tudnak bérelni. A mozi vetítővászna jelenleg a keret hátsó lábainak síkjában van rögzítve, de a későbbi tervekben szerepel egy olyan keret, amelyre feszítve a vászon a színházi produciók idején is sérülésmentesen tárolható a hátsó fal előtt. A színpad-világítási és hangtechnikai eszközök felsorolását ezen a honlapon lehet megtalálni: <http://www.atriumfilmszinhaz.hu/atrium-informaciok/szinpaddes-technikai-lehetosegek>.

A színpadi produciók befogadását egyedül az a körülmény nehezíti, hogy a díszletelemeknek be kell férni a nézőtéri ajtókon. Hátsó bejárat nincs, és a védettség miatt nem is nyitható, falbontásra nincs mód, egyedül a nézőtér felől lehet megoldani a beszállítást. Ebben a helyzetben óriási előnyt jelent a szétszerelhető, elemekre bontható díszlet. A mozi nézőtere kicsit kevésbé lejtős, mint amit egy színpadi produció megkívánna, de minden helyről tökéletes a színpadra, ill. vetítővászonra való látás, ezért a nézőtéri széksorokon szerencsére nem kellett változtatni.

Az Átrium első saját bemutatója már januárban megvolt, a felszereltség, a technikai apparátus jól vizsgázott. A mozi-színház funkciók a jelek szerint nem zavarják egymást. Mindezek tükrében Buda új összművészeti helyszíne sikeres első év előtt áll.

Götz Eszter

Mi fér el egy műemléktérben?

A műemléki védettségű, mozifunkcióra tökéletesen alkalmas tér multifunkcionális hasznosítása nem mentes a problémáktól. Pontosabban programfüggő. Az Átriumban nincsenek öltözők, nincsenek raktárak, nincsenek világítási pozíciók stb. A 11x14 m méretű mobil színpad helye a földszinti nézőtéri székek első sorainak eltávolításával jött létre. Az erkély a nézők számára gyakorlatilag megszűnt, ez ma műszaki terület, itt építették fel ideiglenesen a hang- és fényvezérlőt, elhelyeztek néhány fényvetőt, fejtálcát, és minden mobil színpadi emelvényt, takarást, eszközt itt tárolnak. A régi, még meglévő 35 mm-es vetítógépek aligha lesznek használhatók, az innen történő vetítésbe ugyanis belelóg a truss színpadszerkezet. Egyébként is kérdéses, vannak-e még mozik filmszalagon. A vetítést valószínűleg elővetítéssel lehet majd megoldani. Kábelezés csak ideiglenes, szabadon vezetett kábelkötegeket jelent. Az előcsarnok ugyan egész nap működik, közösségi térré vált, szerencsére van büfé, ruhatár, jegypénztár és WC-blokk. Időnként itt is színpadokat építenek fel emelvényekből, világítással, hangosítással a különböző programokhoz.

Nem nehéz megjósolni a multifunkcionalitás erőltetése, a nagy fantáziával megálmodott színes kulturális programok csak nagy nehézségekkel és sok kényeszerű kompromisszummal lesznek megvalósíthatók. Ezt természetesen a „védett” mozi terei fogják megsínyleni. Nehézséget fog okozni a munkavédelmi, tűzrendészeti, biztonsági előírások betartása. Ha az építészeti műemléket valóban meg akarjuk védeni, még sok pénz árán sem lehetne jól használható multifunkcionális térré átalakítani.

Megoldást csak a birtokba vett mozi adottságaihoz illeszkedő programok kiválasztása jelenthet, ehhez azonban az üzemeltetők részéről nagyfokú önmérsékletre van szükség. Mert nem mindenki fér bele az Átrium Film – Színház épületébe!

–szji–